

III KNIHA ZLIN

Michal **Hvorecký**

SMRT NA DUNAJI

Kniha vyšla s finančnou podporou Komisie SLOLIA,
Literárne informačné centrum, Bratislava.

Copyright © Michal Hvorecký, 2011
Translation © Martin Hradecký, 2013
Cover and layout © Lucie Mrázová, 2013

ISBN 978-80-87497-67-8

1. Přeměna

První noc na cestě se mu několikrát zdálo o prameni Dunaje. Německé městečko Donaueschingen navštívil jedinkrát v životě. Veletok začíná jako trochu větší louže v zámeckém parku knížat z Fürstenbergu, v nádrži z bílého mramoru, která se podobá kolébce obklopené neoklasicistními sochami. Vyvěrá z jednoho západního svahu Černého lesa, zároveň i z hlubin evropských dějin. Vzniká soutokem potoků Brege a Brigach a na začátku skutečně má modrou barvu.

Podle pověsti se unaveným římským vojákům nechtělo prodírat se temnými lesy ke skutečnému prameni, který byl po staletí tajemný jako začátek Nilu v Egyptě, a tak jako pramen označili toto zvláštní místo. Tenký proud vody padá jako přízračné tekuté stříbro. Dunaj vyrazí východním směrem přes pohoří Švábská Alba, přes propustné horniny v kopcích, kde se řeka v Immingenu na chvíli ztratí do podzemí, zmizí z povrchu zemského a vynoří se až o dvanáct kilometrů dál.

Ve snu Martin naléval na pramen kupy betonu a tlačil vodu zpátky do podzemního bazénu. Ale Dunaj se nevzdal, vždy se znovu vzchopil a kryt prorazil. Přidal další vrstvu. Voda si však pokaždé našla únikovou cestu, bublala novými gejzíry, vyhazovala kameny a vymílala

cestičky, až ho celého zalila. Převaloval se na posteli, choulil se pod peřinou a každou chvíli se budil.

Vstal a pospíchal. Rychlá sprcha, obléknout se a bez snídaně na taxík. Pasažéry vyzvedával na letišti Franze Josefa Strausse v Mnichově. V hale odemkl pronajatou firemní bezpečnostní schránku. Vytáhl plakáty z kartonu a dřevěné desky a na určeném místě si postavil malý, ale i tak dost trapný uvítací pult s logem cestovní kanceláře American Danube Cruises, dceřinné společnosti American Global Cruises. Na obrázcích se šklebili důchodci omlazení grafickými programy a Dunaj majestátně protékal rozzářenou Budapeští plnou šťastných starých lidí. Tváře na plakátech vypadaly stejně přirozeně a maďarsky jako bizon uprostřed kavárny Gerbeaud.

O firmě ADC se toho už popsaly stohy, dobrého i hodně špatného. Faktem je, že na Dunaji vlastnila devět lodí, a pokud jde o luxusní třídu, celý tok ovládala. Mateřská společnost podnikala na pěti kontinentech, nejvíce se zaměřovala na generaci důchodců a ročně přepravila víc než dvě stě tisíc lidí. Patřila známé obchodnické dynastii O'Connorů z Chicaga, která se rozrostla na nadnárodní koncern a z řek vytěžila bezedné moře peněz. Správa firmy zaplnila celý mrakodrap, ale na druhou stranu vedení kategoricky odmítalo na loď přibrat jednu jedinou novou pracovní sílu. Příjmení O'Connor znali v Evropě všichni správci lodních doků a kapitáni, ale neméně silné zázemí si firma vybudovala v Číně, v Austrálii, v Egyptě i doma v USA.

V sedm ráno na začátku srpna měl Martin Roy před sebou velmi dlouhý den. Když vítal hosty, míval na sobě světlé plátěné kalhoty a košili s krátkým rukávem ve stejné barvě. Nesnášel povinnou velkou jmenovku ve zlatém rámečku ocejchovanou písmeny ADC. Oblečení

pro každou pracovní příležitost přísně určovaly firemní předpisy, ale zaměstnanci si ho museli kupovat sami.

Aby se šetřily náklady, objednávala firma zásadně nej-lacinější letenky, a tak téměř pokaždé docházelo k velkým zpožděním a ztrátám zavazadel. Cestující přilétali ze všech koutů USA. Někteří museli přestupovat třikrát čtyřikrát.

Na letišti bylo rušno. V noci totiž vypadly počítače, což zpomalilo činnost kontrolní věže a způsobilo zpoždění. I cestující, kteří by za normálních okolností neměli důvod být nervózní, ztráceli nervy, ovívali se palubními vstupenkami a novinami. Martin se snažil číst rukopis, aby využil čas, ale v tom shonu a hluku se jen těžko soustředil. Navíc musel soustavně pozorovat automatické dveře, jestli už se v dálce u výdeje zavazadel neobjevili jeho turisté. Každou chvíli se podíval na digitální tabuli. Podle plánu příletů měli ti, kteří přestupovali v Londýně na Heathrow, dorazit každou chvíli.

První den s novými cestujícími považoval za zlomový. V to ráno se Martin převtělil do svého dvojníka a zbavil se každé části své předcházející osobnosti. Za tři roky tento divadelní trik vypracoval – s pomocí firmy – téměř k dokonalosti.

Začal tím, že nasadil komerční úsměv. Potom změnil hlas, nervózní kadence se přelila do lehkosti, i roztržitost v gestech zmizela a nahradila ji ráznost a přesnost naučená na kurzech. Stal se z něho úplně jiný člověk, jednodušší, méně vzdělaný a s jinými zájmy, který téměř nečetl beletrii, miloval sport a americký rock, ze všeho nejvíc ale svou fiktivní snoubenku a rodiče, kteří najednou opět žili, člověk s dokonalou intonací, ještě američtější než americkou. Jako jednotku délky používal jen palec a míli, o naftě mluvil v galonech, o váze v librách a teplotu udával ve Fahrenheitech.

V širokých dveřích se objevili první turisté. Martinovi před očima vytanul obraz, jako když na prázdné jeviště divadla vstoupí herci a prostoru a času vdechnou život. Poznal je okamžitě. Navíc měli mnozí – jak jim doporučili už doma – kolem krku jmenovky s neodmyslitelným logem cestovky. Některé dvojice důchodců prozrazovaly svůj americký původ na první pohled, jiní se naopak snažili působit více evropsky nebo aspoň tak, jak si evropskost představovali. Starci a stařeny se křečovitě drželi vozíků vysoko naložených těžkými zavazadly.

První muž, který k Martinovi dorazil, drobný Newyorčan Erwin Goldstucker, měl vrásčitou tvář a na hlavě několik ubohých chomáčů vlasů. Zestárnul tak, že skoro zmizel, ale něco nehmatatelného mu dodávalo důstojnosti. Při chůzi si pomáhal bílou slepeckou holí.

„Dobrý den! Jménem cestovní kanceláře American Danube Cruises vás srdečně vítám na dovolené, která, věřím, bude nejkrásnější ve vašem životě. Moje jméno je Martin Roy a mám vaši cestu organizačně na starosti. Děkuji vám, že jste si vybrali naši společnost. Prosím vás o trochu trpělivosti, jen co se dostaví dost lidí do jednoho autobusu, zamíří vaše skupina na loď America!“

Další muž, Jeffrey Rose, pocházel z Michiganu a s výjimkou trsu tvrdých šedě myších vlasů uprostřed hlavy byl plešatý. Oči mu slzely a jeho tvář měla pod letištním osvětlením mrtvolný nádech. Letargické pohyby neoplývaly žádnou silou.

„Už jsme v Evropě?“ zeptal se Jeffrey.

„Přesně tak, přistáli jste v Mnichově, v Bavorsku,“ odpověděl Martin.

„Chválabohu,“ odvětil Jeffrey. „A oslovuj mě Jeffe. Tak mi říkají i u Anonymních alkoholiků.“

„Dobře, Jeffe.“

Jeffova žena Ashley musela být kdysi pěkná, ale celá se scvrkla a byla samá vráska.

„Prosím tě, pije se na té lodi?“ zeptala se Ashley.

„Myslíte alkohol? Pije,“ přiznal Martin.

„Myslela jsem si to. Ale co už, budu na manžela dávat pozor.“

„Rád vám pomůžu. S alkoholiky na lodi mám bohaté zkušenosti,“ zašeptal.

Martin zopakoval své přivítání a už se na něj valili další turisté. Náročná a zrádná práce ho čekala celý den. Pasažéři přilétali na smrt unavení, hladoví, žízniví, potřebovali na záchod, vzít si léky, a hlavně se všeho panicky báli: počasí, eura, kapsářů, nevolnosti způsobené časovým posunem...

Dva páni k pultu dorazili na invalidním vozíku a pět přišlo o berlích. Stařík Arthur Breisky dokonce potřeboval přenosnou stříbrnou kyslíkovou bombu na kolečkách, byl sám, zapaloval si jednu cigaretu od druhé, v přestávkách mezi šluky dýchal do masky a strašil okolí.

Ve stáří se všechno ošoupe do tenka. Kůže se přiznává ke způsobeným škodám, chrupavka ztrácí sílu a kosti se o sebe nebezpečně třou. Přesto staří lidé jezdí často a rádi na dlouhé dovolené, i když takový let, pobyt na lodi, přesuny autobusem, prohlídky měst a pochody by daly zabrat i mnohem mladším. Jako kdyby hrozivá blízkost smrti Američany hnala do střední Evropy poznat to, co dosud neviděli. Na loď se jich vešlo sto dvacet, přičemž každý z nich za dvacetidenní cestu lodí z Řezna až do delty Dunaje v Rumunsku zaplatil přes osm tisíc dolarů.

Kdo touží vyrazit na evropské řeky jako cestující exkluzivní třídy, potřebuje hodně peněz a očekává za ně odpovídající služby. Tito lidé na dovolených zažili všechno: pláže na umělých ostrovech v Tichomoří, spání v podmořských hotelech i lyžování na kryté sjezdovce

uprostřed arabské pouště. Američané si naplno užívají odpočinku až ve vysokém věku, do té doby tvrdě pracují. Když Evropané už jen odevzdaně čekají na smrt, obklopeni domácími zvířaty a nenáviděni vlastními dětmi i sousedy, Amíci konečně vyrážejí do světa. Průměrný věk pasažérů firma vypočítala na sedmdesát tři let. Našli se však i devadesátiletí. Na první cestě měl Martin ve skupině i stoletou stařenku z New Jersey, která v průběhu dovolené zemřela, a to když se snažila dobelhat na Hlavní náměstí v Linci.

Společnost ADC se snažila na loď dostat každého, kdo měl peníze, a předběhnout konkurenci. Zaměřovala se na přesně vytipovanou klientelu, z hlediska národnosti i vkusu stejnorodou, na lidi, kteří na palubě raději četli romány Rosamundy Pilcherové nebo napínavé thrillery Toma Clancyho nebo Roberta Ludluma, než aby pořádali hromadné pitky. Poslušně následovali průvodce, zakoupili si většinu fakultativních výletů a natěšeně si odnesli všechny předražené suvenýry s obrázkem Mozarta nebo Josipa Tita.

Navzdory hospodářské krizi byly dunajské lodě ADC hlavně v létě vyprodané a na každé místo by se našly tucty náhradníků, kteří věřili ve výhodnější nabídku last minute. Firma si o zákaznících zjistila všechno. Průměrný cestující muž vážil 130 kilogramů, žena o deset míň. Když si s sebou vzali kreditní kartu, cesta se jim prodražila o třetinu. A když vzali i vnučku, tak o polovinu. Vědělo se, co a za kolik nakoupili v supermarketu dva dny před odletem, jak na tom jsou s rodinnými vazbami, jestli je jejich syn stále podvodník a nevěsta nezaměstnaná, jaké stránky na internetu čtou, kolik chipsů při jakém seriálu snědí a tak dále.

„Hej ty, vezmi nás už na loď! Na co ještě čekáme? Budu si stěžovat! Toto si vypošuju!“ začala se rozčilovat

vat cestující Peggy, neurotická příšera, které se oči pod brýlemi zvětšily do překvapivých rozměrů.

„Ano, už chceme jet! Co to má znamenat? Za co jsme zaplatili? Abychom trčeli věčnost na letišti?“ přidávali se další.

„Prosím vás ještě o trochu trpělivosti, vážení cestující. Jen co vás bude čtyřicet, zamíříte na Americu!“ odpověděl Martin.

Vítal nové hosty, navigoval je na toalety nebo ke směnárnám, rozdával půllitrové lahve s minerálkou a krotil největší nespokojence. Lavičky v hale byly obsazeny do posledního místa.

Minuty čekání ubíhaly, první hodina byla pryč. To hlavní, na co Martin po celou cestu myslel. Čas se nezastavuje. Napočítal čtyřicátého pasažéra a pustil se do dalšího nelehkého úkolu:

„Nedaleko odtud na vás už čeká autobus.“

Halou se rozezněl potlesk.

„Hurá, konečně dovolená! Let's go! Jdeme!“

„Jak daleko? My nechceme chodit pěšky!“ řvala příšera Peggy.

„Je to blizoučko. Za tři minuty jsme tam.“

„Kdo mi vezme zavazadla?“

„Prosím vás o pozornost, toto je opravdu důležité: za kufry si každý zodpovídá sám. Proto si nic nezapomeňte. Všechny tašky s sebou! Zahajujeme společný přesun k autobusu. Opakuji...“

Zůstával klidný, protože dobře věděl, že takhle to od teď bude pořád: mluvit bude pomalu, artikulovat zřetelně a se stoickým klidem xkrát opakovat každou větu – Sysifos turistického ruchu. Tak jako mytický hrdina ani on se nevzdával a po sté, někdy i po tisíci se pouštěl do plnění strohých úkonů. Vykročil, nad hlavou držel barevnou plácačku a skupina za jeho zády se pomalu da-

la do pohybu. Přejít sto metrů k parkovišti jim zabralo neuvěřitelně dlouhý čas. Oblečené měli široké tepláky a propocená sportovní trička. Na cestu si obuli široké bílé tenisky s hrubou podrážkou nebo letní pantofle. Mužům se z obezity vytvořila na hrudi mohutná prsa a na břichu veliké faldy. Každý měl na krku foťák a digitální kameru. Už na letišti ostošest fotili a natáčeli.

Při nastupování nastala strkanice o nejlepší sedadla vpředu. Američanů se zmocnila až groteskní neposednost a nervozita, změnili se v křiklouny, chovali se dětinsky a zvláště euforicky. Každý schod byl převysoko, každý držák předaleko. Nejedna krok doprovázely zoufalé stížnosti, co všechno mohlo být lepší. Martin je pouštěl jedním uchem tam a druhým ven. Když se usadili, nastoupil za nimi. Zkontroloval, jestli řidič nastavil hlasitost reproduktorů na maximum, protože několik hostů bylo hluchých jako pařez. Postavil se dopředu.

„Přeju vám šťastnou cestu, jízda bude trvat asi hodinu a půl. Heinz, váš řidič, vás bezpečně doveze do Řezna. Těším se na naše setkání na palubě lodi. Během cesty uvidíte krátkou prezentaci programu, který vás čeká. Zatím na shledanou!“

„Bye, bye, Martin! See you soon! Neodcházej!“

„Už na mě čekají vaši krajané. Mám ještě spoustu povinností. Večer budu s vámi!“

Pustil DVD, vystoupil z autobusu a těsně za ním se zavřely mohutné dveře. Nejraději by si odpočinul, ale už se valili další pasažéři. Musel se okamžitě vrátit do odletové haly.